

**İSTANBUL
GÜVENLİK
KONFERANSI**

TÜRKİYE - KÖRFEZ SAVUNMA VE GÜVENLİK FORUMU 2018

Körfez'de Güvenliğin Geleceği

Milli Savunma ve Güvenlik Enstitüsü
National Defence and Security Institute
millisavunmaveguvenlik.org

مركز الدراسات الاستراتيجية
STRATEGIC STUDIES CENTER

STRATEJİK VİZYON BELGESİ (TASLAK)

TÜRKİYE - KÖRFEZ SAVUNMA VE GÜVENLİK FORUMU 2018

“Körfez’de Güvenliğin Geleceği”

(07-09 Kasım 2018, İstanbul)

Dünyadaki temel trendlere bakıldığında “toprak ve makineyi” takiben “bilgi ve bilgiye dayalı ürünler” temelli yeni ekonomi çağında küresel rekabet “mikro-milliyetçilik”, “entegrasyon” ve “öngörülemezlik” üzerinden gelişmekte, hayatın ve devletin yeni doğasını belirleyen meydan okumaların; “kaynak ve paylaşım krizi”, “üretim-tüketim-büyüme” formülünün sürdürülemezliği, Çin kaldıraç ile “orta sınıfın tasfiyesi”, “enerji, su ve gıda güvensizliği”, hayatın her alanında “4. boyuta geçiş”, “işgücünde insan kaynağının tasfiyesi”, değişen devlet doğası ve beklenti yönetimi temelinde “sert güçten yumuşak güce geçiş” olduğu temel referanslar olarak şekillenmektedir. Tüm bu temel parametreler içerisinde, teknolojideki dönüşümler; yapay zeka, sanal/artırılmış gerçeklik ve mobilite merkezli gelişerek tüm insan hayatını ve doğasını değiştirmeye adaydır. “Endüstri 4,0” ve “Toplum 5,0” kavramlarının dünyanın dönüşümünü yönetmek açısından önemli başlıklar olduğu aşikârdır.

Bir diğer etken de Çin’in dünya sahnesinde her geçen gün etkinleşmeye başlamasıyla oluşturduğu türbülanstır. Yeni İpek Yolu projesi “Kuşak ve Yol”; hem karadan hem denizden 64 ülkeyi ilgilendiren bir küresel entegrasyon projesi olarak şekillenmekte, iktisadi pastanın dağılımını kalıcı olarak değiştirmektedir.

Tüm bu gelişmelerle birlikte, “Güvenliğin Ekosistemi” hukukuyla birlikte değişmektedir. Güvenlik - Demokrasi ikilemi bundan sonra çok daha fazla yaşanacaktır. Çünkü orta sınıfı eriyen ve güvenlik eksenini sofistike bir zemine kayan ülkelerde demokrasinin yaşatılması çok zordur. “Güvenlik bize otoriter rejimler mi getirecek” sorusunun daha fazla tartışılması gerekmektedir. Orta sınıfı olmayan ülkelerde, otoriter rejimler ya da kaosu iki seçenek olarak önümüzde durduğunun da görülmesi gerekmektedir. Bölgesel ve küresel güvenlik anlamındaki iş bölümünün nasıl yapılacağı ve bedelinin nasıl paylaşılacağı da önümüzdeki dönemin tartışması olmaya adaydır. Güvenlik üzerinden yeni ittifakların gelişmesi ise Türkiye başta olmak üzere çeşitli ülkelerin aldıkları risklerden ve inisiyatiflerden okunabilmektedir.

Mülkiyet ve güç kavramlarının niteliği tarihsel olarak değişmektedir. “Başarıda Başarısızlık” sendromu yaşayan AB’nin geleceğini ise, Brexit sonrası Batı’da yeniden canlanan 2. Dünya Savaşı öncesine benzer kamplaşmanın sonuçları belirleyecektir. Yeni küresel güç adaylarından Rusya’nın yeni silahlar deklarasyonu ve Çin’in altın garantili yuan’la petrol ticareti güvenlik ekosistemi ve rezerv paralar için milat olmuş, Brexit’in anlamı ve dengelere etkisi biraz daha geride kalmıştır.

.....

Siyasi tarih ve uluslararası ilişkilerin son üç yüz yıllık uzun öyküsü bize, insanı merkeze konumlandıran fakat en üstün değer olarak gözetmeyen hiçbir siyasi, idari, iktisadi yapının; “meşru hukuk” ve “adalet”e bağlı olmayan hiçbir kurumsal stratejinin nihai olarak hiçbir topluma “huzur”, “istikrar” ve dolayısıyla “refah” getirmediğini son derece trajik bir biçimde öğretmiştir. Huzur ve ilişkiindeki anlam dünyasının, gerek bireysel gerek toplumsal düzeyde, en temel ön koşulu “emniyet duygusu”dur. Hiçbir insan, aile ve toplum emniyet duygusundan yoksun olarak “insan onuru”na yakışır bir hayat sürdürmez. Psikososyal, sosyoekonomik ve sosyopolitik bir kavramsal ve olgusal temele dayanan emniyet duygusu; tüm bireysel, toplumsal ve hatta uluslararası diplomatik, ekonomik ve lojistik ilişkilerin en esaslı teminatıdır.

Güncel dilde “güven” sözcüğüyle ifade edilen ve tam anlamıyla yalnızca birbirine itimadı olan insanlar ve toplumlar arasında var olabileceği açık olan emniyet duygusu ile daha teknik ve lojistik bir kavramsallaştırma olan “güvenlik arayışı” arasında ters orantılı ve paradoksal bir ilişki söz konusudur. Emniyet duygusuyla aynı vicdani itkidenden kaynaklanan “saygı” ise güven temelli “bağımlılık” ilişkilerinin sürdürülebilirliğinin anahtar kavramıdır. Zira bireysel ilişkilerde olduğu gibi toplumsal ve toplumlar arası ilişkilerde de tarafların öz kimliklerine saygı, gerek bir ahlak ilkesi gerekse kamu diplomasisi ve siyasal iletişim aracı olarak inşa edici ve onarıcı bir nitelik taşımaktadır.

“Ortak ideale mensubiyet”; toplumlar arası bağımlılık ilişkisini, karşılıklı çıkar ilişkisine dayalı taktiksel veya konjonktürel bir dış politika tercihi olmaktan çıkarıp asli bir kimliksel ve stratejik sorumluluğa dönüştürür. “Karşılıklı bağımlılık” içindeki veya “stratejik diyalog” hâlindeki toplumlar, özellikle ve öncelikle kendi aralarında güvene dayalı ilişkilerin timsali olması gereken Müslüman toplumlar, “küreselleşme olgusu ve ilişkiindeki iktisadi, siyasi ve askerî tahakküm”e karşı “ortak vizyon” ile uluslararası müzakereye katılmak ve söz konusu bağımlılık tanımına uygun bir “ilişkiler ağı” kurmakla yükümlüdür. “Güven bunalımı” sebebiyle “ilişkilerin güvenliği”nin bile karşılıklı güvenlik stratejilerinin öncelikli bir gündem maddesi hâline geldiği bir süreçte; toplumdan çevreye, sağlıktan tarıma pek çok alan ve sektörde yeni tanımları oluşan “güvenlik” kavramının hem konu hem aktör düzeyinde çok boyutlu bir niteliğe sahip olduğu açıktır.

Başta ABD güdümlü NATO, Avrupa Birliği ve AGİT olmak üzere uluslararası ve bölgesel birliklerin çözüm yerine yeni sorunlara yol açan “güvenlik politikaları”; BM’nin çatışma bölgelerindeki sonuçsuz çözümleri(!); ŞİÖ ve CICA gibi uluslararası örgütlerin “alternatif çözüm” olmak yerine ilk örneklerine evrilme eğilimleri; teknolojik gelişmelerin ve küresel sistemin ekonomik değişkenlerinin gölgesinde aktörler arasındaki güç dengesinin dönüşüm geçirdiği bir süreçte gerçekleşen “hibrid savaşlar”, ortak ideale mensup devletlerarası kuşatıcı üst-birlik ve ilgili bölgesel alt-birliklerin önemini ve güvenlik tartışmalarındaki ağırlığını artırmaktadır. Küresel düzeyde güvenliğin tek bir aktör tarafından sağlanamayacak kadar çok boyutlu ve karmaşık oluşuna bağlı olarak önem kazanan ve küresel güvenlik tehditlerine karşı dayanışma olarak algılanan “kollektif güvenlik” gereksiniminin yanı sıra her düzey ve alandan aktörün ortak oyu ve vizyonuna bağlı bir uluslar-üstü mekanizma bulunmayışı bölgesel güvenlik perspektiflerinin ön plana çıkarılmasını zorunlu hâle getirmiştir. Bu durum istikrarsızlığa bağlı olarak ilişkilerin son derece kırılğan olduğu Orta Doğu’da daha da belirgindir.

Sert güç kullanımının değişen doğası ile; hararetle teşvik edilen mikro-milliyetçilikler, hibrit savaşlar ve devlet-dışı aktörler küresel güvenlik mimarisinin bir parçası hâline gelmektedir. Bu çerçevede devletlerin; kendi etki alanlarını korumasının, genişletmesinin ve kendi ayırt edici yanlarını ön plana çıkartmasının sahip oldukları yüksek ateş gücüyle sağlanacağı düşünülebilir. Ekonomik kalkınma projeleri, yatırım stratejileri ve geo-ekonomik sıklet merkezlerinin oluşması, sert güç kullanımını ekonomik alan içine çekmektedir. Burada ön plana çıkan faktör sert güç projeksiyonunun yeni dönemde artan önemidir. Küresel dönüşüm dinamikleri, enerji hatlarının artan önemi ve “Kuşak ve Yol” inisiyatifi etrafında oluşan ekonomik koridorlar, güç çekişmelerinde Pasifik bölgesini Körfez’e ve Doğu Akdeniz’e bağlamaktadır. Bu bağlamda Çin - ABD - Pasifik çekişmeleri, bölgesel ve küresel turbülansı artırmaktadır.

Güçlü tarihsel ve kültürel arka plana rağmen stratejik nitelikli diyalogun henüz gelişmekte olduğu Türkiye - Orta Doğu veya daha dar kapsamda Türkiye - Körfez Ülkeleri ilişkilerinin bu kırılgan eksen dışında tutulması mümkün değildir. Bölge dışından, **ABD** ve **AB**’nin yanı sıra, **Stratejik Ortak Statüsü (2008)** ile üst düzey düzenli kurumsal diyalogun benimsendiği ilk ülke olarak **Türkiye**’nin Bölge ülkeleri ile özellikle ticari ilişkileri giderek gelişmiş; taraflar arasındaki ticaret hacmi bu süreçte katlanarak artmıştır. Her iki taraf açısından son derece olumlu sonuçlar doğuran bu gelişmelerde, diğer faktörlerin yanı sıra güven temelli stratejik diyalog arayışının önemli payı vardır.

Avrupa Birliği gibi ilk örneklerinde de belli ölçüde gözlemlendiği gibi Körfez Ülkelerinin özellikle iç-politik tercihlerine bağlı dış politika öncelikleri, Bölge ülkeleri arasında güven temelli ilişkileri sürdürülebilir kılabilecek ortak bir siyasi ve askerî vizyon oluşumunu engellemektedir. Bununla birlikte **Türkiye - Körfez** ilişkilerinin bölgedeki **Suriye** ve **Irak** gibi diğer ülkelere oranla yüksek istikrar ve refah seviyesi kendilerine; Bölge ve çevre ülkelerle stratejik diyalog ve karşılıklı güven temelli bağımlılık ilişkisinin derinleştirilmesinde önemli sorumluluk yüklemektedir.

Türkiye - Körfez Ülkeleri işbirliği faaliyetlerinin yaklaşık son on yıllık bilançosuna istinaden; her alanda olduğu gibi ekonomi alanında da henüz işbirliği konusu edilmemiş büyük bir potansiyel barındıran ilişkilerin ileri bir aşamaya taşınmasına ilişkin, özellikle iş dünyasında, güçlü bir beklenti söz konusudur. Bu beklentiyi karşılayacak muhtemel **Serbest Ticaret Anlaşması**’nın, taraflar arasındaki ticaret hacmini rekor düzeye çıkaracağı açıktır. Ayrıca **“İslam Ülkeleri Tercihli Ticaret Anlaşması”** taslak planı çerçevesinde, üçüncü ülkelerde, **Türkiye - Körfez Ülkeleri** işbirliğinde **savunma ve uzay sanayi** başta olmak üzere **çok boyutlu** yatırım faaliyetleri gerçekleştirilmesi önemle değerlendirilmelidir.

Mevcut anlaşmalarda ticaret, finans, ulaştırma, enerji, turizm gibi sektörlerin ön plana çıktığı Türkiye - Körfez Ülkeleri ilişkilerinin; savunma ve uzay sanayii, askerî personel eğitimi, ortak operasyon gücü oluşturulması gibi gerek ikili gerek çok taraflı potansiyel barındıran **“askerî eğitim”** ve **“savunma ve uzay sanayii”** gibi **çok boyutlu güvenlik** alanlarında da birlikte büyüme stratejisine bağlı ve dengeli bölgesel/küresel işbirlikleri geliştirilmesi elzemdir. Zira savunma ve güvenlik politikalarının temelini oluşturan, ekonominin bir parçası olarak gelişen ve teknolojik bilgi üretim alanı olan savunma ve uzay sanayiinde sağlanacak teknolojik üstünlüğün politik ve ekonomik avantaj; yönetsel sinerji, risk paylaşımı ve güçlü teknik uzmanlık kapasitesinin ise maliyet azaltımı ve rekabet üstünlüğüne katkı sağladığı açıktır.

.....

İran'ın İslam orduları tarafından fethinden, İran ile Batılı ülkeler arasında ciddi sorunların ortaya çıktığı 1979 İran İslam Devrimine kadar Körfez'in doğu ve batı yakaları bütünleşik bir bölge hâlindeydi. 1979'dan itibaren "mezhep karşıtlığı" Bölge'de en önemli güvenlik sorunu hâline gelmiştir. Bölge ile gerçekleştirilen yüklü silah satışlarının temeli bu karşıtlık olmuştur.

1980'li yıllarda İran-İrak Savaşı ile Bölge'de Arap-Fars karşıtlığı derinleşmiş, mezhep ayrışmasına etnik ayrışmalar da eklenmiştir. İran ile yenilemeyen Irak'ın, yaşadığı travmayı atlama amacıyla 1990 yılında Kuveyt'i işgali, Bölge'nin Araplar arasında da ayrıca parçalanmasına neden olmuştur.

1990'lı yılların sonu ile 2000'li yılların başında İran ile Suudi Arabistan arasındaki yakınlaşma arayışları; Irak'ın ABD tarafından işgali, ülke siyasetinin Şii'lerin tekeline bırakılması ve Sünnilerin etkisiz kalması ile son bulmuştur. O günden bu yana Sünni-Şii ayrışması; Bölge'de giderek derinleşmiş, çatışmaların ve özellikle Körfez İşbirliği Konseyi üyesi ülkeler için silah alımlarının temel gerekçesi hâline gelmiştir. İran ise bu silahlanma yarışına kendi nükleer, balistik ve diğer silahlanma programları ile katılmıştır.

Bölge'de tırmanan ve nükleer krize dönüşen silahlanma yarışı küresel aktörlerin Bölge'ye çok daha etkin bir şekilde müdahale etmelerine zemin hazırlamıştır. Arap Baharı adı verilen olayların Körfez bölgesine yansımaları ise, Bölge'deki güvenlikle ilgili kaygıları biraz daha derinleştirmiş ve karmaşık hâle getirmiştir.

Bütün bu ayrışmalara ek olarak, 2017 yılında Katar ile Suudi Arabistan, BAE ve Mısır arasında oluşan kriz, Bölge ülkeleri gözünde yeni ve önemli bir güvenlik tehdidi hâline gelmiş, Bölge'ye silah ithalatını hızlandırmıştır.

Bölge'deki ayrışma ve krizler, tarihin hiçbir döneminde şimdiki kadar derin, sürekli ve etkili olmamıştır. ABD'nin nükleer anlaşmadan çekilmesi ise Bölge ile birlikte küresel etkileri olacak yeni bir bunalımın habercisidir. Modern dönemde gerek Sünnilik/Şii'lik gibi dinî/mezhebî akımlar, gerekse Türkler ve Araplar gibi etnik unsurlar emperyalizme ve sömürgeciliğe karşı mütemadiyen ve çoğu zaman omuz omuz mücadele vermişlerdir. Körfez Ülkelerinin; gerçek çıkarlarını önceleyen rasyonel politikalar geliştirmeleri, Bölge halklarının refah ve mutluluğu ve kalıcı barışın inşa edilebilmesi, İran konusunun nasıl yönetileceğine bağlı olmaya devam edecektir.

.....

Din, dil, tarih ve coğrafya dışında medeniyetimize güç ve adaleti getirecek "**stratejik karşılıklı bağımlılık ve güven inşası**", Türkiye - Körfez Ülkeleri ilişkilerinin önündeki temel zihinsel eşiktir. Ülkeler arası önceliklerin ve farklılıkların bölgesel zayıflığa ve güvenlik açığına dönüşmemesi için doğru yönetilmesi ortak risk ve fırsatlara odaklanma ile mümkün olacaktır.

Küresel bir marka olarak kurumsallaşan **İstanbul Güvenlik Konferansı** ile bağdaşık yapılacak **Türkiye - Körfez Savunma ve Güvenlik Forumu**; Körfez'de Güvenliğin Geleceği ana teması ile Türkiye ve Körfez Ülkeleri arasında Savunma ve Güvenliği önceleyen bir yaklaşımla **Stratejik Karşılıklı Bağımlılık ve Güven İnşası** parametrelerini sağlıklı yönetme ve ortak bilinç oluşturulması yönünde akademik, sivil katkı sağlamayı amaçlamaktadır.

Ana Tema

Körfez'de Güvenliğin Geleceği

Alt Temalar

A

Körfez'de Güvenliğin Geleceği ve Çok Boyutlu Dengeler

İran'ın Güç Parametreleri ve Rekabet Yönetimi

ABD, AB ve Yeni Ortaklarla İlişkiler ve Bölgesel Stratejiler

B

Çok Boyutlu Güvenlik İşbirliği: Siyasi, Stratejik ve Ekonomik Temeller

Savunma ve Uzay Sanayii: Fırsatlar, Riskler

Savunma ve Güvenlik Teknolojilerinin Yeni Doğası

Yumuşak Güç İnşası ve Beklenti Yönetimi: Deneyimler, Kazanımlar

Siber Güvenlik İşbirliği (Siber Ordu Yarışları)

Çok Boyutlu ve Tamamlayıcı Güvenlik İşbirliği

(Çevre, Terörizm, Kaçakçılık, Enerji, Gıda, Su Güvenliği, Nüfus, Sağlık, İklim, Şehir Planlaması, Teknoloji vb.)

Orta Doğu, Afrika, Asya Ülkeleri ve Türkiye - Körfez

Çok Kutuplu Dünyada Yükselen Güçler ve Küresel Yönetim Yapılarına Adaptasyon

Özel Çalıştaylar

Kara

Deniz

Hava

Uzay

